OM LIVS-FORMER

Præsentation og diskussion.

Af Keld Dalsgaard Larsen

Vi bringer to indlæg om etnologen Thomas Højrup, der i juni 1995 forsvarede sin disputats Omkring livsformsanalysens udvikling, Gert Sørensen diskuterer især Højrups deduktive begrebsudvikling, centreret omkring begreber som 'statssystem' og kulturhistorisk 'udviklingslære'. Også Højrups brug af den tyske filosof Hegel tages til debat.
Keld Dalsgaard Larsen, hvis indlæg vi bringer først, tager et bredere afsæt, idet han også beskæftiger sig med tankerne fra Højrups Det glemte folk. Livsformer og centraldirigering fra 1983, der også indgik i disputatsen. Dalsgaard Larsen diskuterer kritisk fordele og ulemper ved Højrups begrebsudvikling og analysemåde. Udover de nævnte titler indgik også Lønkapital under folkestyre. ØD-planernes strukturfejl og deres ophævelse (1989) og The Concept of Life-Mode - A Form-Specifying Mode of Analysis (1983) i disputatsen.

Berlin-murens fald i 1989 er kun et af mange eksempler på tidens opbrud. Et opbrud som betyder store forandringer for stater, mennesker og videnskaben. Aldrig har verden forandret sig så hurtigt, aldrig har menneskene haft større behov for at finde ud af, hvad der egentlig sker, og samtidig er videnskaberne nok mere i vildrede end nogensinde. Tiden stiller nye spørgsmål til os mennesker, og svarene lader vente på sig. Det er givetvis en af forklaringerne på, at populærfilosofiske værker er nogle af tidens bestsellere.

Et mindre universitetsfag har imidlertid gennem godt 10 år arbejdet med at udvikle et helt nyt videnskabsteoretisk system til forståelse af kulturhistorien. Det er såmænd "museumsfaget" Europæisk Etnologi, som med sin livsformsanalyse har søgt at skabe nye begreber til forståelse af verden. Thomas Højrup satte denne udvikling igang med udgivelsen af bogen *Det glemte folk. Livsformer og centraldirigering* i 1983. Denne teori-udvikling har allerede øvet indflydelse på samfundsfag og de andre humanistiske fag. De nye begreber har såmænd allerede fundet naturlig indpas i landets skolebøger (nok mest til gymnasiet). Thomas Højrup indgår i et vist forskningsmiljø, og andre har da også bidraget til den nye teoris udforming, men Thomas Højrup er - og den nye bogs fremkomst er også et synligt bevis herpå - primus motor i udviklingen af livsformsanalysen.

Tiden har altså et kæmpebehov for at få sat en forvirret og foranderlig verden på begreber. Det er en af årsagerne til livsform-teoriens succes, og derfor er det en længe ventet bog, som nu foreligger med titlen "Omkring livsformsanalysens udvikling". Bogen er den teoretiske del til en samlet doktordisputats, som iøvrigt består af tidligere udgivne bøger. Lad det være sagt med det samme: det er en svær, spændende, hårrejsende og forbløffende bog. Det er ikke sommerferielæsning. Børnene skal være ude i haven, fjernsyn og radio slukket og fremmedordbogen ved siden, før man kan gå igang med læsningen.

1. Den kapitalistiske produktionsmådes relationer og terminaler

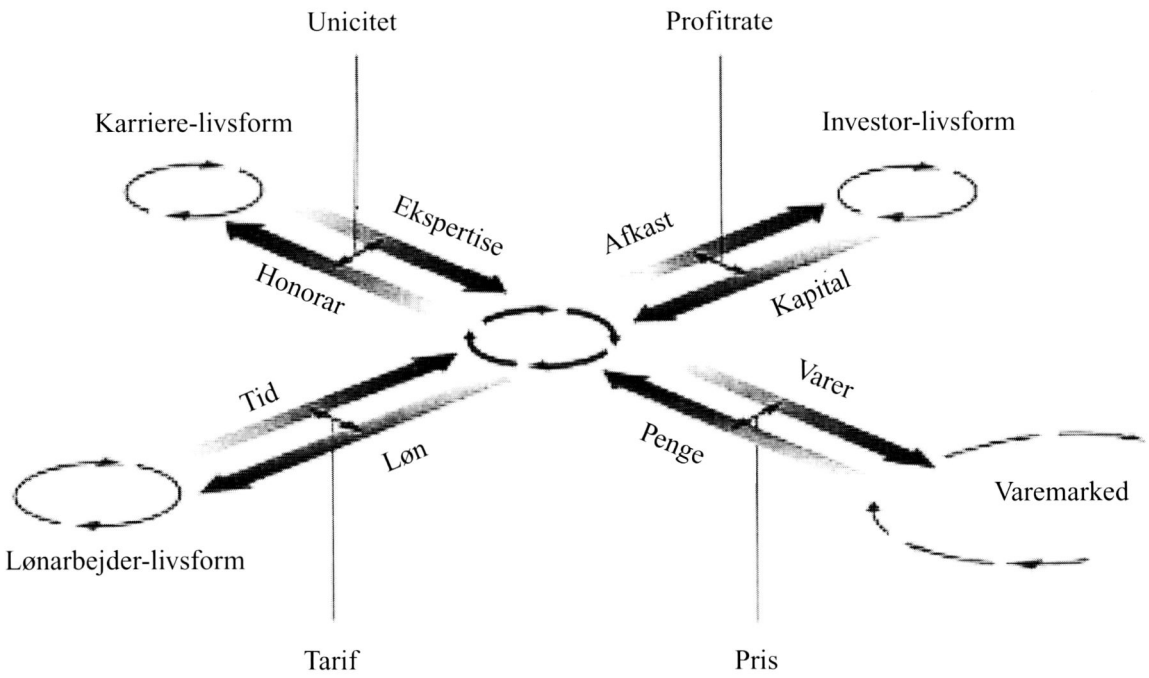

Det metodiske princip, i den af Thomas Højrup introducerede Livsformsanalyse er, at de begreber, der benyttes i det videnskabelige arbejde, ikke konstrueres udfra empiriske observationer, fordi sådanne aldrig kan være værdifrie og allerede grundes på bestemte begreber. Begreberne skal derimod, ideelt set, konstrueres strikt logisk, i og med hinanden - hele tiden i gensidige modsætningspar. Ideelt set skal analyse af empirisk stof afsløre om de skal udspecificeres videre eller bygges om. Begreberne kan godt gøres mere og mere specificerede, men de bliver ikke dermed mere og mere empirinære.

Det er dette begrebsarbejde, der i første omgang - med bogen Det glemte folk - ledte til nogle teoretiske grundtyper, hvor forskellige praksisformer (principielt forskellige relationer mellem mål og midler) og deres eksistensbetingelser, var konstruerede. Det var »den selvstændiges livsform«, der henter sine forudsætninger i den »enkle vareproduktionsmåde« (der selv forudsætter et varemarked - skitseret i nederste højre hjørne på tegningen). Det var »lønarbejderlivsformen« »karrierelivsformen«, og »investorlivsformen« der alle henter deres eksistensbetingelser i »den kapitalistiske produktionsmåde«. Produktionsmåderne er på deres side afhængige af tilstedeværelsen af livsformerne - der er ikke noget kausalt determinansforhold, begreberne betinger hinanden.

»Livsformerne« skal altså ikke opfattes som empiriske kategorier, til at inddele folk i mængder, men som rent teoretiske størrelser, hvor der er 'regnet på', hvilke eksistensbetingelser, der skal opfyldes for at livsformen kan være levedygtig (illustration fra Omkring livsformsanalysens udvikling 1995).

Teori

Nærværende bog er nemlig først og sidst et videnskabsteoretisk værk, hvor universitetsforskeren Thomas Højrup eksperimenterer i et fiktivt modelværksted med at finde et videnskabeligt analyse-apparat til begribelse af verden aktuelt og gennem tiderne. Det er til gengæld den først større samlede teoretiske begrundelse og status over livsformsanalysen.

Verden kan ikke begribes ved blot at opremse alle dens forskelligheder. Verden kan kun begribes ved begreber. Thomas Højrup gennemgår derfor de begreber og deres indbyrdes hierarki og forhold. Tanken er at skabe et nærmest universielt begrebsapparat, som kan begribe kulturhistoriens forandringer og tilstande gennem tiderne. Og det skal vel at mærke være et begrebsapparat, som er uafhængig af tid og sted. Thomas Højrup sammenligner den påtænkte videnskabslære som en human udgave af biologiens udviklingslære. Det er altså en mand med forbløffende ambitioner. Og i dette projekt inddrager Thomas Højrup så andre videnskaber - f.eks. sprogvidenskaben og fysikken - og genlæser videnskabernes store klassikere på en ny måde.

Thomas Højrups første større værk fra 1983 tog udgangspunkt i et fiskersamfund ved Skive. Nærværende værk tager derimod sit afsæt i genlæsning af de klassiske filosoffer Platon, Aristoteles, Hegel, Marx og inddragelse af moderne positioner som den franske Althusser-skole og den danske sprogforsker Louis Hjelmslev. Især Hegel bliver rehabiliteret i Højrups nytænkning. Nu er bogen så langt fra en gennemgang af de gamle klassikere. Det er ifølge forskeren tale om en forbedring af de gamle åndskapaciteter i ønsket om at gøre op med de sidste godt hundrede års dominerende videnskab!! F.eks. er Karl Marx's historiske materialisme en vigtig inspirationskilde til Højrups egne positioner, men den bliver kraftigt revideret, så den kan indpasses den nye teoris begrebsapparat.

Denne videnskabsteoretiske begrebsudvikling er på dets abstrakte plan imponerende og inspirerende læsning.

De tre livsformer

Når bogen en sjælden gang bliver konkret er den efter min mening knap så imponerende. Thomas Højrups tidligere teoretiske positioner har gennem de sidste godt 10 år udviklet sig kraftigt, hvilket åbent og ærligt erkendes og forklares. Men de tre livsformer er stadig en krumtap i teorien. Og de går i al deres enkelthed ud på følgende:

I Danmark lever vi danskere i tre forskellige "livsformer". Der er den selvstændige livsform, lønmodtager-livsformen og den karrierebundne-livsform. Den selvstændige kan f.eks. være fiskeren, som arbejder i dagsværk med en meget flydende grænse mellem arbejde og fritid. Lønmodtager-livsformen findes selvfølgelig hos lønmodtagerne, som har deres liv stærkt adskilt mellem arbejde og fritid, og hvor fritiden er målet, mens arbejdet er et middel til en god fritid. Endelig den karrierebundne-livsform, f.eks. en direktør har arbejdet som mål og fritiden som middel til at kunne yde endnu mere på arbejdet. Jeg yder selvfølgelig ikke teorien fyldest ved denne korte præsentation, men jeg stiller mig meget skeptisk overfor, at danskernes liv kan begribes ved hjælp af disse tre livsformer.

Disse tre livsformer er ifølge Thomas Højrup endog udtryk for så forskellige liv, at man ikke kan forstå og begribe mennesker fra en anden livsform. Det vil betyde, at f.eks. en murersvend med en lønmodtager-livsform ikke kan forstå sin mesters livsform. Eller at universitetsforskeren Thomas Højrup - som bestemt ikke har en lønmodtager-livsform - ikke kan begribe de mange mennesker, som er bærere af lønmodtager-livsformen. Hertil vil forskeren hævde, at han netop kan begribe alle livsformer, fordi han har de rette videnskabelige begreber. Så må vi håbe, at han har ret. Selvfølgelig har vi mennesker svært ved at forstå hinanden, men jeg vil afvise, at forståelseskløften er så uoverstigelig, som livsformsanalysen antyder. De tre livsformer lever nemlig side om side i samme samfund (stat), og hvorfor skulle en murersvend f.eks. drage i krig for at forsvare sin mesters ejendom eller

forskerens gamle forældre, hvis han ikke forstod disse mennesker og følte et "vi-fælleskab" med dem?

Thomas Højrup giver livsform-teorien en vis revidering i nærværende bog, men den største ændring er dog, at han klart erkender, at livsforms-teorien ikke kan stå alene. Der er noget som er "over" denne teori, noget som er en forudsætning for de forskellige livsformer både teoretisk og praktisk. Og denne forudsætning viser sig at være en statsteori med statsformer, som udledes af forskellige måder at forsvare sig på i krig.

Stat og krig

I erkendelse af, at livsform-teorien ikke var fyldestgørende, søger Thomas Højrup efter en overordnet begrebsstruktur, noget som kan stå alene, intet mindre end et "selvbevidst subjekt". Et sådan begreb er imidlertid svært at finde, selv om filosofiens store tænkere gennem tiderne har forsøgt. Det drejer sig nemlig om en art konstant, hvor ud fra livets mangfoldighed trin for trin kan udledes. Aristoteles talte om "den ubevægede bevæger", og de troende mennesker har Gud som denne overordnede konstant.

Thomas Højrup er dog ikke tilhænger af at indsætte Gud på sin gamle plads, som gudsbegrebet havde f.eks. i Middelalderen. Der må ledes andre steder, og løsningen bliver "staten". Og i dette arbejde må Thomas Højrup igang med en genlæsning af Aristoteles, som blandt meget andet er kendt for at hævde, at mennesket er et "polis"-væsen, altså et væsen, som er disponeret for og først har mulighed for at folde sig ud i et samfund (stat). Det, der tydeligvis tiltaler Thomas Højrup, er, at menneskets liv først kan forstås fuldt ud ved at påpege, at det er medlem af en stat, og at det netop er statens eksistens, som sikrer menneskene deres muligheder for at have deres livsformer.

Thomas Højrup står så i det problem med, hvad der bestemmer en stat. Hvorfor bliver der flere forskellige stater? For at finde løsningen på dette problem går den ivrige forsker til den klassiske krigsteoretiker tyskeren Carl von Clausewitz. Løsningen på problemet bliver, at staternes flerhed skyldes det faktum, at forsvar er stærkere end angreb. Når man i biologien taler om "survival of the fittest", svarer det blandt menneskene ifølge de nye teori-ansatser til udsagnet "suvival of the superior defence", (s. 198). Thomas Højrup har nu fundet - for ham at se - en videnskabelig begrundelse for staters eksistens. Staternes forandringer er så igen afhængige af forskellige måder at forsvare sig på i den stadige anerkendelseskamp mellem de forskellige stater.

Måske er det forkert

Nærværende bog er altså en temmelig grundlæggende revidering og udvidelse af den hidtidige livsforms-teori. Det afgørende nye er tilføjelsen af stats- og forsvarsteorien, som er en nødvendighed for, at den tidligere teori overhovedet kan blive til noget! Denne fortløbende revidering af teorien fremlægges åbent og prises nærmest med henvisning til, at der er tale om en langsigtet teori-udvikling. Det bliver altså heller ikke sidste gang, teorien må revideres.

Derfor kan det virke paradoksalt, at Thomas Højrup og hans ligestillede på den ene side bekendtgør, at deres positioner er et opgør med de sidste hundrede års - mindst - dominerende (og efter deres mening fejlagtige) videnskabsteorier, mens de på den anden side ydmygt understreger, at deres teori kun er på eksperimental-planet og i sin "afsøgende vorden" (s. 176). Det nye perspektiv med statsteorien skal nu først til at underbygges videre, og i det arbejde vil man så lige gennemgå og hente inspiration i verdenhistorien fra tidernes morgen til i dag. Det er et gigantisk og ganske umuligt projekt, som ligger forude.

På hovedet

Bogen vender den traditionelle etnologiske videnskabspraksis ganske på hovedet. Det har faktisk været lidt af et særkende i den etnologiske forskning f.eks. i modsætning til den

traditionelle historieforskning, at den har taget udgangspunkt "fra neden", i civilsamfundet og blandt de enkelte mennesker og samfundsgrupper, mens historikerne - groft sagt - traditionelt har sat fokus på stat og statsfolk.

Nu kommer en af den moderne etnologis største teoretiker og hævder, at løsningen på vore forsøg på kulturbeskrivelse og forståelse ligger i at sætte fokus på stat og krig! Først når vi har en egentlig forståelse af disse størrelser, vil vi kunne skabe os begreber om livsformer blandt menneskene. Det må gøre alvorligt ondt i traditionelle og givetvis også mange praktiske etnologer at se deres hidtidige forestillinger så radikalt vendt på hovedet.

Men nu skal vi igen passe på. For nærværende bog er en teoretisk bog uden nævneværdig interesse for empiri og sansebar virkelighed. Og derfor må jeg igen søge at indkredse, hvilke teoretiske ambitioner Thomas Højrup ønsker at slippe fri.

Det overmenneskelige i centrum

I de store teoretiske tankesystemer er der altid et afgørende problem med at finde et fast punkt, som kan bruges som udgangspunkt til udledning af et logisk sammenhængende begrebssystem. Jagten efter et sådant punkt afspejler samtidig troen på, at der bag livets mangfoldighed er en struktur, er et system, er en nøgle til livets forklaring. Det har af gode grunde voldt mennesker problemer gennem tiderne at finde sådan en nøgle.

Platon og Aristoteles stod også i en videnskabelig kamp om dette emne. Der var toneangivende teoretiske positioner før dem, som hævdede, at "mennesket var altings målestok". Altså at svaret på en eller anden måde var afhængig af mennesket. Resultatet bliver hurtigt en meget relativistisk filosofi. Platon og Aristoteles afviste dette og arbejdede ud fra en overmenneskelig konstant, hvilket i den senere kristne videnskab naturligvis blev til Gud som konstant.

De sidste par hundrede års videnskab har imidlertid måttet leve med, at "Gud er død" forstået på den måde, at man ikke kunne indsætte en Gud som sidste led i en videnskabsteori. Mennesket kom igen i centrum i al humanistisk forskning. Mennesket viser sig imidlertid at være alt andet end en konstant størrelse, og derfor kniber det gevaldigt med at finde et samlet, logisk og modsætningsløst tankesystem til forklaring af livets gang. Dette kedelige faktum søger Thomas Højrup at løse ved at finde en "overmenneskelig" konstant kerne, som udgangspunkt for sin teoriudvikling.

Det er selvindlysende, at Thomas Højrup i dette arbejde kan hente inspiration hos Aristoteles, som selv stod med en lignende teoretisk opgave for over 2000 år siden. Og det er her danskerens "forbedring" af Aristoteles kommer ind: "Hvor den kristne kirkes skolastik placerede sin Gud i hierarkiets top, synes vi imidlertid (det er tesen) nu at kunne gen introducere statssubjektet som den midtpunktssamlende og helhedsdannende begrebskerne i den aristoteliske problematik". (s. 155). Med denne moderne "forbedring" indarbejdes Aristoteles i nutidens moderne etnologiske teori. Thomas Højrup mener formodentlig, at der hermed er lykkedes ham - i modsætning til al tidligere filosofi - at finde et ikke-overnaturligt og samtidig et "over-menneskeligt" udgangspunkt for sin teori: "Statssubjekter er ikke præ-eksisterende ting, men viljer der smedes og anerkendes som suveræne i anerkendelseskamp" (s. 140f). Thomas Højrup formoder således, at der er fundet et teoretisk udgangspunkt for en universal kulturteori: "De suveræne subjekters statsformer muliggør de afhængige subjekters livsformer". (s. 199). Menneskelivet (livsformerne) bliver hermed en afhængig størrelse af noget større, noget bagvedliggende (statsformerne).

Gud og staten

Thomas Højrups teoretiske nyorientering er på mange måder "nytænkning" med basis i klassisk tænkning, og det får også klare konsekvenser på hele synet på verdenen og menneskelivet. Igen kan det være formålstjenestligt at sammenligne Højrups position med en

2.

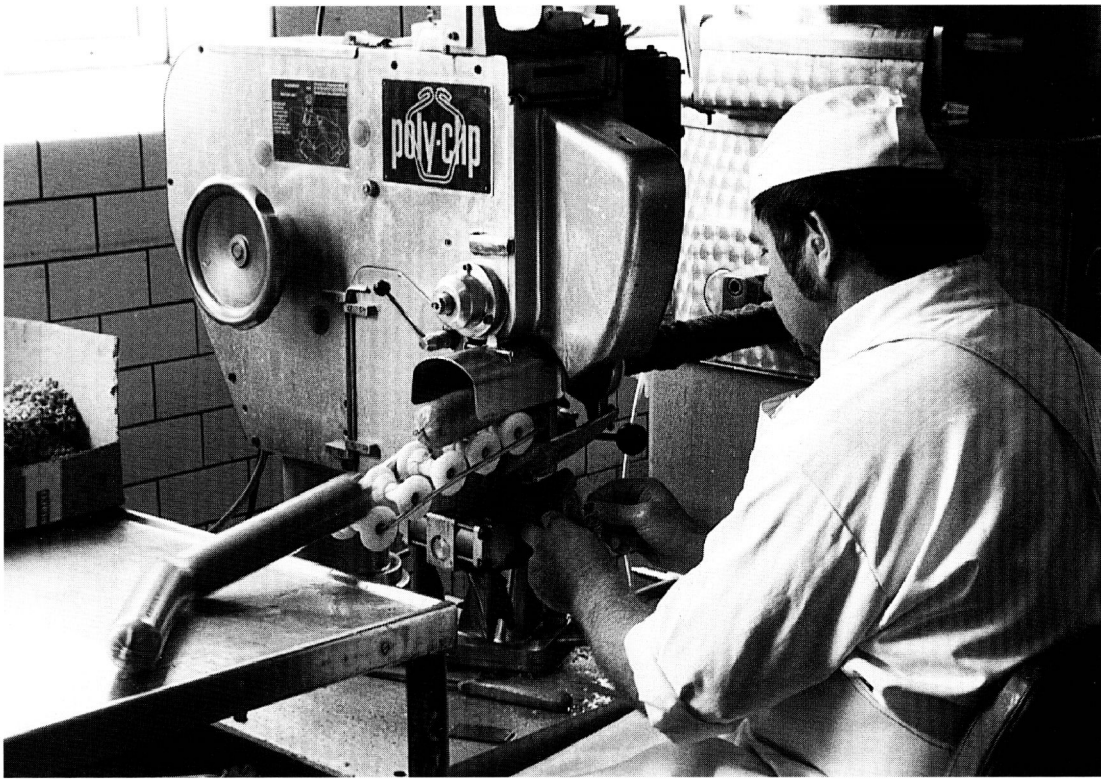

Den kapitalistiske produktionsmåde har arbejdskraft som en af sine eksistensbetingelser. Der kan hertil konstrueres en livsform, kaldet »lønarbejderlivsformen«, der som middel har at sælge arbejdstid på kapitalistiske virksomheder mod opnåelse af en løn, der kan befordre et mål, der ligger udenfor arbejdet. Lønarbejderens middel til opnåelse af denne løn er at monopolisere salget af arbejdstiden - dét, der empirisk/historisk har udmøntet sig i fagbevægelsen. Kernen i begrebet om »lønarbejderlivsformen« er, at prisen for arbejdet er uafhængig af, hvad man laver i arbejdstiden - uanset arbejdet kan være stressende, kedeligt, interessant, fyldes af godt kammeratskab eller lignende. Livsformsteorien vil hævde at sådanne - vigtige - aspekter kan inddrages i analysen, men kun ved en tilbagevenden til teorien. Metoden er, hvis begreberne viser sig utilstrækkelige til at forklare det man ser, at man må vende tilbage til teorien og specificere begreberne yderligere - stadig kun ved logiske konstruktioner indenfor teoriens eget univers. Herefter kan man igen konfrontere teorien med de empiriske iagttagelser (foto fra Det glemte folk 1983).

kristen position. De kristne har Gud som overordnet princip i livet, og det er således gennem Gud, at mennesket kan blive til menneske. Det er Gud, som skaber rammerne og mulighederne for, at mennesket kan leve et menneskeværdigt liv.

Med Thomas Højrup er det altså et "statssubjekt", som er konstituerende for de enkelte menneskers liv. Det lyder måske lidt kryptisk, men lad os se, om vi ikke kan indkredse problemstillingerne i et hverdagssprog. Det kræver imidlertid et ganske anderledes syn på statsmagten. I det gamle Grækenland var det en selvfølge, at de enkelte mennesker ville være overladt til en sørgelig - ikke-menneskeværdig - tilværelse, hvis de trådte uden for staten, uden for det menneskelige fællesskab. På klassisk græsk var et sådant menneske kort og godt en "idiot". Og selv om vi ikke normalt er os det bevidst, så gælder det samme for os den dag i dag. Hvem tror for alvor på, at danskeren anno 1995 kunne leve det liv, som han/hun gør, hvis det ikke netop var fordi, at vedkommende levede i staten Danmark? En stat som har udviklet sig gennem århundrede i en stadig vekselvirkning med andre konkurrerende stater. Med andre ord vi skylder staten vor (gode) eksistens!! Et sådant udsagn gør meget ondt for vi danskere at tage helt alvorligt, fordi vi er vant til at se hele sagen omvendt: at vi - de enkelte mennesker - er det centrale, mens staten er noget udefrakommende, noget som tilhøre "de andre", noget som er et nødvendigt onde. Thomas Højrup vender hele denne problematik på hovedet - eller benene alt efter overbevisning - og hævder, at staten er det centrale, det som giver menneskene de nødvendige rammer til at leve et menneskeliv i. Med andre ord: staten er et nødvendigt gode! Statsmagten har så sandelig fået sin forsvars-teoretiker.

At ville det umulige

Thomas Højrup har ambitioner om at skabe et logisk og modsigelsesfrit tankesystem. Det vil jeg postulere er en umulighed. I den kristne tro og videnskab er der også mange interne brydninger og uenigheder. Et stort klassisk problem er f.eks. om Gud bestemmer alt, og mennesket derfor intet bestemmer. Har mennesket en "fri vilje"? Vi mennesker kan ikke leve med, at vi ikke selv på en eller anden måde har indflydelse på vort liv. Vi vil have, at vi har en "fri vilje". Derfor indbærer den kristne tro også - i nogle versioner - at mennesket selvfølgelig har en fri vilje og kan fra-vælge Gud. Om dette menneske så egentlig kan blive et menneske "i Guds billede" er så en anden sag.

Thomas Højrup indsætter ikke Gud øverst i hierarkiet men et stats-subjekt. Men sammenligningen med de kristnes Gud-princip kan være nyttig, hvis ikke for andet så af pædagogiske årsager. Men igen bliver et af problemerne: hvor meget bestemmer "staten" og hvor meget (eller lidt) bestemmer menneskene over deres liv? Hvis vi ærligt tænker problemstillingen igennem, så er det jo sådan, at vi enkelte mennesker kun i meget begrænset omfang kan ændre "statens" ("samfundets"/"systemets") rammer. At jeg aktuelt ikke personligt kender til at sulte, skyldes at jeg lever i Danmark. Hvis jeg levede i Somalia, ville jeg givetvis have oplevet sult. Denne forskel på sult/ikke-sult skyldes ikke min egen personlighed - om jeg er "god" eller "ond" - men netop det faktum, at jeg bor i en bestemt stat.

Jeg synes, at Thomas Højrups påpegning af staten som et nødvendigt gode har mange spændende aspekter i sig. Men at statssubjektet kan blive løsningen på det menneskelige erkendelsesproblem, nægter jeg at tro på.

Jeg mener, det er rent postulat og et spørgsmål om netop tro. Menneskelivet er ganske usikkert, men et par forhold er dog givet: vi skal alle dø, og al erfaring viser, at intet menneskeskabt er modsigelsesfrit eller fuldendt. Alt menneskeværk er i en eller anden udstrækning skrøbeligt og endeligt. Thomas Højrup har skabt en menneskeskabt teori bundet af sin tid og menneskene bag den. Kort sagt mener jeg, at hele projektet er totalt udelukket fra at blive fuldendt i form af en universal selvbærende kulturteori. Men mindre kan nok også gøre det.

Håb og tænkning

Læseren kunne måske af det ovenstående få den tanke, at jeg anser Thomas Højrups arbejde og teori for det glade vanvid, spild af skattekroner og gold og menneskefjern universitetsforskning. Det er imidlertid ikke tilfældet. Jeg finder bogen utrolig spændende og nødvendig.

Thomas Højrups projekt har mange kvaliteter i sig. Først og fremmest er det vigtigt at understrege hvilket Thomas Højrup også gør - at selve processen med teori-udviklingen er givtig. Selv om den store universale teori-bygning aldrig bliver færdigbygget, så kan en forklarelsens gnist springe under selve arbejdet, så forskningen og vi mennesker på nogle områder får større indblik og forståelse af verden og os selv. Det ligner nok lidt arbejdet i teoretisk fysik eller matematik, hvor forskerne længe kan gå og granske i videnskabsinterne problematikker uden nævneværdig relevans for den skattebetalende befolkning, men pludselig i glimt - får denne "upraktiske" videnskab afgørende betydning for den praktiske verden i form afløsnings- og forklaringsmodeller på et af tidens problemer. På lignende vis er det også afgørende, at der inden for den humanistiske forskning forskes "indadvendt" og teoretisk. Gang på gang vil det nemlig vise sig, at denne tilsyneladende "virkeligheds-fjerne" forskning kan komme os i "virkeligheden" til gode. Thomas Højrups forskning har allerede inspireret andre forskere og er indgået i den aktuelle kulturhistoriske og samfundsmæssige debat. Hans forskning har vist sig egnet til at stille nye spørgsmål til og ane nye muligheder for nogle af tidens problemstillinger. I den aktuelle ideologiske debat kan Thomas Højrups positioner meget vel blive en vigtig inspirationskilde i det opgør med 1980'ernes og 1990'ernes nyliberalisme, som formodentlig vil vise sig i de kommende år. Nærværende bog vil også give inspiration til efterfølgelse, modsigelse og debat. Det er storslået, at en dansk forsker tør rejse de store spørgsmål, stædigt fastholde sit perspektiv og fremlægge dem for en omend begrænset offentlighed.

Næste udspil

Nærværende bog er et teoretisk værk, en art statusrapport over en ny ambitiøs videnskabsteori. På omslagets foromtale står følgende: "Omkring livsformsanalysens udvikling er en invitation til at tage del i den påbegyndte omkalfatring af de herskende former for stats-, samfunds- og kulturteori. Bogen skitserer et videnskabsteoretisk grundlag for dette arbejde". Det er meget sympatisk og positivt, at Thomas Højrup ser sit arbejde i et mere langsigtet projekt udviklet i samarbejde med andre. Men hvis invitationen skal være alvorlig ment, så kræves der dog nogle bedre hjælpemidler end denne bog. F.eks. er bogen urimelig svær og fyldt med mere eller mindre selvopfundne teori-termer, som formodentlig netop skal være specifikke for denne teori. Men det er langt hen ad vejen "ny-sprog" af værste slags. Videnskabelige tekster er ofte fyldte med fagbestemte fremmedord, og det kan være nødvendigt for at undgå misforståelser, men det kan dog ikke være meningen, at teksten er så kryptisk, at selve meningen bliver uforståelig og altså også oplagt at misforstå. Thomas Højrup skylder eventuelle samarbejdspartnere et vist "fælles-sprog". Det vil samtidig kræve en klarlæggelse af de nuværende begreber i tværfaglige termer.

Jeg kunne i denne sammenhæng godt have Thomas Højrup mistænkt for at "gemme" sig bag dette videnskabelig "ny-sprog". Det kan på nuværende stadie godt forsvares, men for at teorien skal udvikles kræves det en klargørelse og en popularisering af tankerne. Og det kan ske i en og samme proces. Thomas Højrup skal slet og ret kræve af sig selv, at han forklarer sit projekt ikke for de nuværende ca. 100 indforståede fagfæller, men for ca. 1000 dialog-partnere.

At videnskabsudviklingen skal fortsætte er en nødvendighed, og forlaget har da også annonceret en hel serie med titlen "Stats- og livsformer", hvor nærværende bog har fået æren af at være den første i rækken. Det kan blive ganske spændende, og forhåbentlig for lidt flere mennesker.

Begynd et andet sted

Omkring livsformsanalysens udvikling er en del af en doktordisputats. De øvrige dele til værket af *Det glemte folk. Livsformer og centraldirigering* (København 1989), *Løn-kapital under folkestyre. ØD-planernes strukturfejl og deres ophævelse* (København 1989) og *The Concept of Life-Mode - A Form-Specifying Mode of Analysis, Applied to Comtemporary Western Europe* (1983). Jeg kan bestemt ikke anbefale at begynde med denne teoretiske bog. Den er og vil vedblive med at være en bog for de få. Derimod vil jeg anbefale at gå i lag med disputatsens øvrige bøger eller Lone Rahbek Christensens to bøger *Hver vore veje. Livsformer, familietyper og kvindeliv* (1987) og den mere populære *Livsformer i Danmark* (1988) eller antologien *Livstykker. 12 studier af livsformer og vilkår* (1989).

Keld Dalsgaard Larsens artikel er oprindelig bragt i Midtjyllands Avis den 18. oktober 1995.

Keld Dalsgaard Larsen, museumsinspektør,
Silkeborg Museum, Hovedgården, 8600 Silkeborg,
tlf. 86 82 14 99

3.

S'om forudsætning for den kapitalistiske virksomheds overlevelse er en stadig følgen trop i konkurrencen mellem enkeltkapitaler - det kræver 'indkøb' af arbejdskraft med specialviden og særlige kvalifikationer. Dermed kan der, igen teoretisk, regnes frem til, at der er behov for en livsform, der 'sælger' særlige kvalifikationer og personligt engagement - til gengæld for individuel løn, dispositionsfrihed og 'udfordrende' arbejde. Det bliver til begrebet om »den karrierebundne livsform« (foto fra Det glemte folk 1983).